

ČAJ

Pro chvíle pohody

ŘÍJEN 2018

Časopis Autorů Jičínska

Odlet z teplých krajín

s křídly
se obrací naruby
stydnoucí nebe

poprchává chladem...

proč úzkost
je stále těsnějším
kabátem?

(úryvek)

Jana BEDNÁŘOVÁ

145

Vážení čtenáři,

říjnový ČAJ je částečně věnován významnému výročí – 100 let od vzniku Československa. A tak si můžete přečíst dvojnásobnou porci rozhovorů vracející se do historie. Tu vzdálenější nám přiblíží

Vlastimil Vondruška, úspěšný autor řady historických knih, jeden ze současných nejčtenějších českých spisovatelů.

V rozhovoru mimo jiné říká: „**Knihy se píší tak, aby se líbily buď literárním kritikům, anebo čtenářům.**“

Další rozhovor poskytla **Renáta Šťastná**, bývalá členka LiSu, autorka nedávno vyšlé knihy „**Vzpomínkomat**,“ ve které se vrací do 70. a 80.let minulého století:

„**Já ráda vzpomínám na všechno, co jsem prožila!**“

O naší historii vychází celá řada knih, vybral jsem si tři z nich. Jednak knihu **Jaroslava Štraita „Učitelé východních Čech proti fašismu a válce (1938-1945,**“ která se věnuje i událostem na Jičínsku. Dále pak „**Dopisy z koncentračního tábora.**“ Knihu, kterou sestavil **Dr. Werner Baier** a dokumentuje dva osudy, a to dělnického funkcionáře **Oswalda Jillichea** a malíře a spisovatele **Josefa Čapka**. Oba mají vazby na kraj kolem Žacléře, oba prošli koncentračními tábory. A velmi doporučuji i třetí knihu, kterou napsal **Michal Macháček** a jmenuje se „**Gustáv Husák.**“ Obsáhle výpověď o životě posledního předlistopadového prezidenta nás provede prakticky celým 20.stoletím a přinesla mi celou řadu neznámých informací. Ale i další knihy mapující sto let vývoje naší vlasti jsou také zajímavé a poučné.

Hostem ČAJe je básnířka **Jana Bednářová**, představuje se básnickým souborem přesně zapadajícím do podzimního měsíce „**Odlet z teplých krajín.**“

Tvorbu regionálních autorů zastupuje povídka **Zlaty Zákoutské „Kukátko do minula“** a „**Přemejšlenky**“ **Josefa Jindry**.

Váš Václav

HOST ČAJe:

Mgr. Jana Bednářová, Ph.D.

Narodila se 22. října 1957 v Ústí nad Orlicí. V současné době žije v horské osadě Javorník v bezprostřední blízkosti Liberce a Ještědu.

Vystudovala Pedagogickou fakultu v Hradci Králové, obor Učitelství pro 1. stupeň ZŠ a na Pedagogické fakultě v Olomouci absolvovala doktorské studium v oboru Pedagogika. Z pracovních zkušeností uvedme profese: literární redaktorka, učitelka základní školy, ředitelka kulturního domu a dosud odborná asistentka na FP Technické univerzity v Liberci. Přednáší českou a světovou literaturu pro děti a mládež a vede semináře didaktiky slohu, literatury a tvůrčího psaní. Kromě básní, prózy a scénické tvorby píše odborné texty, publikuje v mezinárodních sbornících a podílí se na přípravě učebnic. Účastní se konferencí a sympózií doma i v zahraničí.

Zároveň je editorkou původní české literatury a odborných textů ve svém soukromém nakladatelství.

Dosud vydala 9 básnických sbírek: Nahá, trny dotýkaná, 1988; Chůze po laně, 1989; Něžnostmi zrazená, 1990; Hledání čistého pramene, 1992; Když mrazem přihořívá, 1995; Půlnoc s žihadly, 1995; Chůze po slunci, 2003; Kde tě mám hledat, Čáryko! 2014; Strom panny, 2014.

V roce 2004 autorka získala Evropskou medaili Franze Kafky za uměleckou činnost.

Odlet z teplých krajin

Jana Bednářová

1.

s křídly
se obrací naruby
stydnoucí nebe

poprchává chladem...

proč úzkost
je stále těsnějším
kabátem?

ptáci,
kteří nedoletí,
zůstanou ukřižovaní na obloze?
jakou z hořkých chutí
může mít pro ně
slovo návrat?

střežím
aspoň záblesk horkého léta –
třpytku vhozenou
do vln

naráz vyvstane
labutí šíje,
nalomená pod vodou

znovu vzplane
stesek po tobě

2.

zasnoubili jsme se
nahotou těl
a předčítali
z ještě prázdných listů
/nedočkaví vrcholů
nedočkaví
pádů/

za zády běsnily
nеспoutané vlny
jako by v té chvíli
byly znamením,
že přijdou sychravé dny
že bude čas
myslet na návrat

3.

potkávali jsme
jenom zpozdlíle rybáře
na jejich prutech
viselo slunce
jen v cárech

odvracela jsem se
kdykoli se oči
zabodly
do vyvržené ryby
/jako by se čepel
blýskla na mé kůži/

chtěl jsi
abych vytrhávala
bílá labutí pera
z ještě nevychlazených těl

čím jsem ti byla
zlomená?

zimou sblížím kolena
a závěje narůstají
s vykřičníky
černými ptáky

naruby se obrací
stydoucím nebe

je hladinou
o níž se jednou rozlomí
naše křídla?

**Knihy se píší tak,
aby se líbily buď literárním kritikům,
anebo čtenářům.**

ROZHOVOR - VLASTIMIL VONDRUŠKA

S Vlastimilem Vondruškou, autorem mnoha historických románů, jsem se setkal v květnu na "Světě knihy 2018" v Praze. Jsem rád, že neodmítl moji nabídku na rozhovor pro Časopis autorů Jičínska. O jeho literárních úspěších svědčí statistické údaje, podle kterých patří k nejčtenějším domácím autorům. Nakonec jedna z jeho posledních knih, kterou křtil nedávno ve Vokšicích ("Jičínské pole mrtvých", zasazená do našeho kraje), figuruje na prvních místech žebříčku nejprodávanějších knih. A to nemluvím o audioknihách (např. "Tajemství abatyše z Assisi" či "Velhartické pastorále") obsazujících také přední místa nejprodávanějších čtených CD.

Náš rozhovor začnu výše vzpomínanou knihou "Jičínské pole mrtvých." Jaký vztah máte k Jičínu, potažmo našemu kraji? A nemají v tom tak trochu prsty skály?

Slovy ruského klasika: Za vše, co je ve mně dobré, vdčím skalám. Ano, horolezectví mne opravdu ovlivnilo ve všech směrech, protože v době mého mládí to byl opravdu chlapský sport. V něm neplatí vzdychání,

výmluvy, lenost a sobectví. Tam si často musí člověk sáhnout až na dno sil, aby vůbec přežil. To mě vždycky bavilo. Takže je logické, že do Jičína mě literárně přivedly především Prachovské skály. Pobýval jsem tam nejen s kamarády horolezci, ale i se svou budoucí ženou Alenou. Spali jsme ve stanu u Jinolických rybníků a dokonce jsem ji donutil, aby se mnou přelezla pár pískovcových věží. Nebyla sportovní typ, ale měla tu správnou ctižádost a jistou míru odvahy. Tehdy jsem si ověřil, že to je žena, s jakou chci žít. Později jsme s ní a naším synem prošli celé okolí Jičína, pokořili jsme Zebín i Vyskeř, stejně jako restauraci U Rumcajse.

- Dlouhá léta jste byl aktivním horolezcem. Můžete nám popsat, jak jste se k lezení po skalách dostal? A kde všude jste lezl (myslím především v zahraničí)?

K horolezectví jsem se dostal koncem studia na univerzitě. Tehdy existoval velice úspěšný sportovní klub TJ Vysoké školy a zrovna dělal nábor nováčků. Zkusil jsem to a byla z toho láska na celý život. Vždycky jsem byl robustnější typ, takže jsem raději lezl ve vysokých horách. Písek jsem bral spíše jako trénink techniky a letní rozptýlení. I tak jsem ovšem lezl i velice těžké cesty obtížnosti VII. a VIIa. Tehdy byla absolutním hitem píseň Ivana Mládka Horolezci, horolezkyně, horolezčata. Na pískovci před turisty neutečete a představte si, že visíte u kruhu a během dne vám tuhle píseň "zazpívají" kolemjdoucí nejméně padesátkrát. V horách byl člověk víc sám s přírodou a vrcholky. Většinu vrcholného lezeckého věku jsem ovšem prožil za socialismu, takže o Himalájích jsem si mohl nechat jen zdát. Lezli jsme převážně ve Vysokých Tatrách, ale tam snad nenajdete vrchol, na který bych horolezecky nevystoupil, na mnohé i několikrát různými cestami. Mezi cennými skalpy mám i tehdy legendární „Hokejku“ v západní stěně Lomnického štítu a mnoho dalších. Jen dvakrát jsem se dostal na Západ, jednou do Dolomitů, podruhé jsme pokořili Mont Blanc (nikoli turistickou cestou) a pár „kopečků“ kolem. Po revoluci jsem se dostal do Alp ještě jednou a výsledkem bylo zdolání Matterhornu a Monte Rosy.

- Od horolezectví je to k historii přece jen trochu oklikou. Co Vás přivedlo ke studiu historie? Váhal jste mezi jinými obory? Četl jste v dětství historické knihy?

Od mládí jsem byl přesvědčený, že jediným smyslem mého života je studium historie, zvláště té starší. Už na základní škole jsem četl populárně-naučné knihy o starověku i středověku, a také o archeologii. Na střední škole jsem se dokonce začal učit starobabylónštinu a klínopisy u profesora

Matouše. Jezdíval jsem tam vždycky v sobotu, ale nakonec jsem toho nechal, protože to bylo přece jen trochu nad mé síly. Navíc jsem v té době už více „pošilhával“ po středověku, a tak jsem se pilně vrhl na latinu. Dodnes si pamatuji, s jakou posvátnou úctou jsem četl některé historické romány, protože jsem měl pocit, že mne přenášejí do časů našich předků. To mne opravdu bavilo a snad tohle bylo tím, co mne později ovlivnilo, abych se od vědeckého pohledu na dějiny posunul k tomu literárnímu.

- Jste vlastně takový novodobý Jirásek. Rozsahem tvorby zcela srovnatelný. Měl jste nebo máte svoje literární vzory, ke kterým se s léty stále vracíte? A co třeba právě Alois Jirásek?

Původně jsem začal s historickou detektivní tvorbou a mým nedostižným vzorem byl holandský spisovatel Robert van Gulik. Nejprve to byly povídky pro časopis Signál, ale protože s jídlem roste chuť, zkusil jsem román. Tehdy jsem totiž dočetl poslední knihu van Gulika, která u nás vyšla, a neměl jsem nic dalšího, co vzít ve volné chvíli do ruky. Napadlo mě, že si tedy napíši něco podobného, ovšem v kulisách českého středověku. Tak vznikl Oldřich z Chlumu. Teprve později jsem zkusil i historickou tvorbu nedetektivní. Zmapoval jsem si dílo mistra Jiráska a vybral si období, jehož se jeho pero nedotklo. Této koncepci jsem pracovně říkal „Kde nechal mistr díru!“ Teprve jak rostl zájem o mé knihy a samozřejmě autorské sebevědomí, odvážně jsem vstoupil i na pole, které je výsostnou Jiráskovou doménou. Hovořím o mé Husitské epopeji.

- Jak obtížné je dopátrat se k takovým podrobnostem (například stravování, oblečení, zvyklosti, zbraně atp.), o kterých tak zaujatě a zasvěceně píšete? Jak dlouho trvá příprava a studium reálií doby na napsání knížky?

Na univerzitě jsem studoval u pana profesora Petráně, který u nás založil směr studia dějin všedního dne a vůbec historie života lidí. Už tehdy jsem se všemi těmi jevy zabýval a na svém kontě jako „vědec“ mám asi padesát studií na toto téma, takže existuje základ, z něhož při psaní vycházím. Kromě toho jsem napsal asi patnáct populárně naučných knih o životě lidí v minulosti. Část těchto titulů jsem psal spolu s mou ženou, s níž jsem studoval a má obdobnou specializaci jako já, takže pokud nevím, mám poradce přímo doma. Víte, pokud chce autor psát o nějaké době, musí mít reálie bytostně zažitě, musí se v nich pohybovat, jako by v nich opravdu žil. Pouhé školní nastudování podle mne nestačí. Detaily si samozřejmě ověřuji stále, ale základní filozofii a styl života lidí znám velice detailně.

- Na besedách tvrdíte, že opravdu nemáte doma několik Ukrajinců, kteří Vám se psaním pomáhají. Jak se motivujete ke psaní a máte nějakou denní normu stránek?

Psaní mne baví, takže se spíše motivuji k tomu, abych nepsal a občas odpočíval. Tvorba pro mne není zaměstnání, takže nemám stálou pracovní dobu ani normy. Když mne to baví a jde mi to, napíšu za den třeba i jeden a půl nebo dvě kapitoly, ale když to nejde, netrápím se. Mé múzy jsou opravdu prosté, nepiju alkohol, neberu drogy, nevymetám večírky, nežiju rozervaně, mně stačí jen úsměv mé ženy.

- Co si myslíte, že Vaši čtenáři na Vašich knihách nejvíce oceňují?

Se svými čtenáři často diskutuji o literární tvorbě, protože mne zajímá, co se jim líbí a co bych měl zlepšit. Dospěl jsem k zjednodušenému, ale věřím, že pravdivému zobecnění. Knihy se píší tak, aby se líbily buď literárním kritikům, anebo čtenářům. Jen zřídka vytvoříte dílo, které uspokojí oba tyto tábory, protože literární kritici podceňují vkus čtenářů. Hodnotné je jen to, co se líbí jim. Já ale píšu pro čtenáře a snažím se jim v duchu původního smyslu umělecké tvorby dávat radost ze života a naději, že naše pozemská pouť je pěkná a má smysl.

- Ted' trochu odbočím, ale překvapilo mě ve Vašem životopise, že jste společně s manželkou Alenou založil sklárnu Královská huť v Doksech. Můžete nám trochu tuhle Vaší životní kapitolu blíže objasnit?

Jako historik jsem se kromě jiného zabýval dějinami českého sklářství. Už před rokem 1989 jsem spolupracoval s novoborským Crystalexem a díky tomu jsem měl pár užitečných kontaktů. Po revoluci jsem propadl stejně jak mnoho jiných iluzi, že začnu podnikat a zbohatnu. A tak jsem se stal kapitalistou. Ty začátky byly z dnešního pohledu romanticky naivní, ale nakonec jsem se vypracoval a spolu s ženou jsme založili sklářskou huť, kde jsme vyráběli především kopie historického skla. Našimi zákazníky byly muzea a galerie nejen u nás, velkou část produkce jsme vyváželi. Za tuhle činnost jsme dokonce získali ocenění ministra kultury. Jenže právě v té době jsem se vrátil k psaní a na dvou židlích se sedět nedá, zvláště když den má jen 24 hodin. Musel jsem řešit, co dál. Tehdy nás živilo sklářství, nikoli literatura, jenže právě k ní mne srdce táhlo. Dodnes vidím výraz mé ženy, když jsme se radili a ona mi sama řekla, ať píšu, že se i tak nějak užíváme. Není inspirativnější motivace, než důvěra vlastní rodiny.

- Cítíte se občas středověkým učencem? Narážím na Vaše herecké vystoupení ve Vaší hře Vínem proti pohanství aneb staročeský

dekameron. Jak to vůbec máte s divadelní tvorbou či filmem?

Středověký učenec, to je jen role. Já se do středověku vracím v mnoha postavách, vždycky v té, o které aktuálně píšu. Ale kdybych si měl vybrat z univerzitního prostředí, tak raději než mistr bych byl žákem darebákem. Dramatická tvorba obecně je pro mne jistá forma rozptýlení, ale také možnost učit se psát jinak. Na divadle musíte pracovat se sevřených příběhem, omezeným časem a musíte mnohem precizněji formulovat dialogy. A navíc mě nesmírně baví kontakt s divákem, tam si mohu ověřit, na co lidé reagují, čemu se smějí, co je dojme. To je pro každého spisovatele neocenitelný prubířský kámen.

- V které době byste chtěl žít? Která doba je pro historika nejzajímavější?

Z hlediska pohodlí jsem rád, že žiju dneska. Ale z hlediska zážitků bych bral řadu dávných míst a událostí. I když si nejsem jistý, zda bych nebyl zklamaný, protože jedna věc jsou kroniky a legendy a druhá syrová realita života.

- Kdo byl podle Vás "největším Čechem" ?

Každý má podle svých morálních hodnot a představ určité vzory. Já osobně si nesmírně vážím posledních velkých přemyslovských králů a osobně je mi pak ještě nesmírně blízký Petr Vok. Aniž bych ho samozřejmě stavěl na piedestal největšího Čecha. Ale pro mne to byl „sympaťák“, zvláště ten filmový v podání Miloše Kopeckého.

- V letošním roce uplyne 100 let od vzniku Československé republiky. Z hlediska historie je to krátká doba. Co si myslíte, že z tohoto století zaznamená nějaký historický beletrista za dvě tři století?

Obávám se, že nás bude považovat za sebevrahy, kteří zničili všechny hodnoty, které evropská civilizace budovala tisíciletí.

- Máte čas na četbu současné literatury? Koho byste nám čtenářům doporučil? Jaká kniha Vás v poslední době zaujala?

Priznám se, že času mnoho nemám, ale pokud bych měl něco z nedávné doby doporučit, pak by to bylo Heřmánkové údolí Hany Marie Körnerové.

- Stíháte toho neskutečně mnoho. Až si říkám, kde na to všechno berete čas? A jak Vás podporuje rodina? Vaše žena Alena také píše a vydává knihy. Je prvním kritikem Vašich rukopisů? A případně jak moc dáte na její připomínky?

Jak už jsem řekl, má žena je mi múzou. Nechci ale, aby to vypadalo jako básnická nadsázka. Mám ji velice rád a je tedy logické, že se s ní radím a dám na její názor. Už proto, že je v mnoha ohledech praktičtější než já a má doslova marketingový dar. Do knih mi příliš nemluví, jen do obecných věcí, spolu vymýšlíme tituly a podobně. Pokud má ale zásadní připomínku, pak samozřejmě diskutujeme, ale většinou jsem já ten, kdo ustoupí. Články do novin však procházejí její přísnou cenzurou a tu já plně respektuji.

- Jak nejlépe relaxujete? Cestujete rád, nemyslím tím jen po besedách. A máte nějaké místo či zemi, kam se rád vracíte? Nebo kam byste se ještě rád podíval?

Věřte tomu nebo ne, ale já relaxuji při psaní. Besedy jsou vytržením z všednosti a setkání s čtenáři a pracovníci knihoven je pro mne živá voda. Každý autor si rád ověřuje, zda to, co dělá, má nějaký smysl a zda si se svými čtenáři rozumí. V mládí a zvláště po pádu železné opony jsem cestoval hodně a projel jsem skoro celou Evropu. Je toho určitě hodně, co bych asi ještě vidět chtěl, ale jsem pragmatický a dávám přednost psaní a klidu domova před vzrušením na letištích, kde vás buzerují od vstupu do haly až po její opuštění (a to ještě v lepším případě, pokud není stávka, neztratí se vám zavazadla nebo nedojde k atentátu). Občas tedy vyrazíme se ženou jen autem, a s ohledem na věk si jako základnu volíme lázně. Máme rádi zvláště ty v Maďarsku.

- Já o sobě tvrdím, že občas potřebuji vidět Valdickou bránu (jako jičínský rodák), abych dobil baterky. Máte i Vy takové místo na zeměkouli?

Nemám. Pokud opravdu potřebuji vidět něco, co uklidní duši, pak je to pohled z naší zahrady na Ještěd a celý hřeben Lužických hor. Tohle je hmatatelnost mého světa, která mi stačí k tomu, abych si uvědomil, že stále ještě existuji.

Děkuji Vám za rozhovor a doufám, že se v našem kraji brzy potkáme osobně.

Václav

<http://www.vlastimilvondruska.cz/>

Foto Karel Šanda

Vlastimil Vondruška, narozen v Kladně (1955), vystudoval obor historie a etnografie na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze, vědeckou aspiranturu v Československé akademii věd ukončil v roce 1982. Působil v Národním muzeu v Praze, od roku 1990 se věnoval podnikání, publicistice a literatuře. Společně s manželkou Alenou (je rovněž publicistka a spisovatelka) založil sklárnu Královská huť v Doksech, kterou provozoval do roku 2009 (za tuto činnost získal ocenění ministra kultury ČR). Od roku 2009 se věnuje výhradně spisovatelské činnosti. Kromě literatury patřilo mezi jeho zájmy horolezectví (aktivně se mu věnoval více než 20 let). Literárně je činný s přestávkami od mládí. Dosud publikoval více než 50 vědeckých studií a článků o dějinách hmotné kultury, 15 knih vědeckých a populárně naučných, více než 60 historických románů pro dospělé a několik knih pro mládež. Jeho knih se dosud prodalo více než jeden milion 300 tisíc. Podle oficiálních statistik půjčovnosti knih, publikovaných Národní knihovnou v Praze, je od roku 2011 nejčtenějším autorem (tento titul obhájil i v uplynulém roce 2017). Kromě literární tvorby je autorem tří divadelních her a filmu Jménem krále. Spolupracuje s Českým rozhlasem a pořádá pravidelná setkání v knihovnách. Za jeho dílo ho ocenil prezident ČR státním vyznamenáním, dále získal cenu Unie českých spisovatelů, Krameriovu novinářskou cenou, cenu MENSY, Zlatou stuhu IBBY, cenu knihovníků SUK a několika cen čtenářů nakladatelství MOBA.

TŘIKRÁT KNIHY O HISTORII ČESKOSLOVENSKA

Jaroslav Štrait: Učitelé východních Čech proti fašismu a válce (1938 – 1945)

Vydal Presstar, 2018

Jičínský rodák a autor řady knih literatury faktu Jaroslav Štrait tentokrát zaměřil svoji pozornost na odbojovou činnost učitelů v oblasti východních Čech za 2.světové války. Přičemž téma vhodně doplňuje celou řadou faktů a vzpomínek pamětníků přesahující region v kontextu celorepublikového odboje. V knize vychází i z diplomových prací studentů katedry historie Pedagogické fakulty v Hradci Králové (autory těchto prací uvádí v textu i závěrečném přehledu). V závěru je přehledně uveden jmenný seznam účastníků odboje z řad učitelstva, členěný podle jednotlivých okresů. Kniha je doplněna bohatým obrazovým materiálem.

Přínosem práce je především to, že čtenář a badatel zde najde souhrnně a přehledně všechny důležité události a osobnosti odboje. Pro mě bylo potěšitelné, že jsem se dozvěděl celou řadu zajímavostí třeba z Jičínska. Tak například na str. 59 vzpomíná na osobnost Josefa Valčíka a jeho vztah k Jičínu, cituji: „*Jako bývalý Jičínák nemohu nepřipomenout osobnost Josefa Valčíka (1914 – 1942), parašutisty skupiny Antropoid (Valčík – Kubiš). Nastoupil v říjnu 1936 vojenskou prezenční službu u pěšího pluku 22 „Aragonského“ v Jičíně. Absolvoval poddůstojnickou školu, v dubnu 1937 byl povýšen na svobodníka, dále desátníka a v červnu 1938 se stal četařem. Dnes již rozlehlá (horní) kasárna v krásném lipovém stromořadí a pod vechem Čerov zmizela. Ustoupila rozvoji města. Snad nebudou nikdy potřeba. Na „svědomitého, bystrého, přímého, kamarádkého“ Josefa Valčíka jsem hrdý.*“

Autor popisuje například osobní setkání s Miroslavem Ivanovem v Jičíně u příležitosti natáčení ostravské televize ve sklepení jičínského zámku v roce 1969 události známé v naší historii jako „výbuch na jičínském zámku“ v únoru 1620.

Jsem rád, že autor věnuje obsáhlou část i osobě Františka Pecháčka (1896 – 1944), výborného atleta, organizátora Sokola, který se skrýval kolem Nové Paky a byl zatčen u bratra ve Zlámanínách 20.července 1942.

V přehledu jsem našel i ředitele školy v Úlibicích Petra Kováře, který zahynul jako činovník Sokola v roce 1942 v Osvětimi. Ale nelze vypsát všechny osudy lidí a hrdinů, to je úkol pro čtenáře knihy.

Nejdůležitějším z celé práce je připomenutí řady méně známých či dnes

již prakticky zapomenutých hrdinů, o kterých další generace už nebudou vědět. Autor nakonec dokládá i příklady, jak se se vzpomínkou a odkazem těchto hrdinů dnes leckde nakládá. A proto je důležitá věta z přebalu knihy z úst Dr. Jaroslava Nehyby: „Český národ nesmí dopustit ztrátu historické paměti.“

V knize čtenář najde i osudy kolaborantů či prisluhovačů nacistů, strukturu represivních složek okupační moci. Bohužel i takové lidé se našli.

Knihy je dalším doplněním již dříve vydaných knih Jaroslava Štrajta, všímajících si historie kolem 2.světové války v našem kraji (např. „Kronika osvobození, týden po týdně“, „Listy z pokrokové historie jičínského okresu,“ atd.).

Knihu vřele doporučuji ke čtení i studiu.

DOPISY Z KONCENTRAČNÍHO TÁBORA

Sestavil Dr. Werner Baier

Nakladatelství: vlastní náklad

Vyšlo v roce 2016

**Překlad Eva a František Heidenreichovi, vydavatel : Oblastní výbor
ČSBZ Trutnov, sestavovatel knihy Doc. Dr. Werner Baier**

Knihu jsem koupil v Památníku bratří Čapků v Malých Svatoňovicích. Sestavovatel Dr. Werner Baier v ní předkládá čtenářům dva osudy, a to dělnického funkcionáře Oswalda Jilliche a malíře Josefa Čapka. Oba spojuje věznění v koncentračním táboře Sachsenhausen, oba mají svoje vazby na kraj kolem Žaclěře. Autor Jilliche znal osobně, žili ve stejném domě v Žaclěři a s otcem autora Jillich pracoval v dolech. Stejně tak otec Dr. Baiera navštěvoval žacléřskou měšťanskou školu v době, kdy tam chodil i Josef Čapek.

Zajímavá je i vzpomínka Dr. Baiera, že v roce 1938 rodiny antifašistů opouštějí Žaclěř, odcházejí na česká území. Jeho rodina potom do Nové Paky (viz str.9), kam přijíždí i jeho otec po propuštění (str.10).

Oswald Jillich přežije celou válku v KT, vrátí se a následně se odstěhuje jako antifašista do rodící se Německé demokratické republiky, kde žije v okolí Oranienburgu. Umírá v roce 1979.

Josef Čapek věznění nepřežije, resp. Na konci války zřejmě umírá na tyfus v KT Bergen – Belsen, bohužel jeho místo posledního odpočinku zůstává opřeno záhadami.

Knihy je především výpovědí pomocí dopisů, které mohli oba psát svým nejbližším z KT. Útržkovitě se tak dovídáme, co je trápilo, v co věřili a

doufali. Obsahuje zároveň i poslední báseň Josefa Čapka, kterou napsal v koncentračním táboře.

Michal Macháček : Gustáv Husák

Nakladatel: Vyšehrad 2017

Autor knihy Mgr. Michal Macháček, Ph.D. (*1986) se zabývá problematikou česko-slovenských a československo-sovětských vztahů a komunistického hnutí ve 20. století. Publikoval řadu odborných i popularizačních textů, přednáší a spolupracuje na filmové a jiné umělecké tvorbě s historickou tematikou.

Kniha vychází z výzkumu dosud neznámých pramenů z českých, slovenských a ruských archivů i materiálů ze soukromého archivu rodiny Gustáva Husáka. Zaujala mě především proto, že není zatížena nějakými předsudky, ale poctivě mapuje život posledního předlistopadového prezidenta. Nenálepkuje, ale hledá důvody, proč Husák jednal v různých složitých životních obdobích právě tak, jak jednal. Co jej ovlivňovalo, motivovalo a usměrňovalo.

Jméno Gustáva Husáka (1913–1991) je nejsilněji spojeno s obdobím normalizace 70. a 80. let, kdy přicházela na svět generace „Husákových dětí“. Nová Husákova biografie z pera historika Michala Macháčka sleduje dlouhou kariéru posledního prezidenta komunistického Československa od samých počátků, zaměřuje se na Husákův původ a rodinné zázemí, mládí, studia a vstup do Komunistické strany Československa, jeho působení za války a za Slovenského národního povstání, v poválečné politice, jeho odsouzení v procesu se slovenskými „buržoazními nacionalisty“, úspěšně završené úsilí o rehabilitaci a postupný návrat na mocenské výsluní. Stranou nezůstává ani Husákův osobní život, i zde přináší kniha nová zjištění. Symbol zatuhlosti a stagnace normalizační doby tak v Macháčkově knize vystupuje jako osobnost mnohovrstevnatější, než jak bývá obvykle vnímána. Kniha vychází z výzkumu dosud neznámých pramenů z českých, slovenských a ruských archivů i materiálů ze soukromého archivu rodiny Gustáva Husáka. Je první ucelenou husákovskou monografií nejen v české historiografické produkci.

Myslím si, že by Michal Macháček měl být vzorem řadě autorů literatury faktu jako nestranný autor, hledající pravdu. Bohužel kniha nebyla ani nominována na Magnesii Literu za literaturu faktu. Myslím si, že by jí cena právem slušela.

Václav

**Já ráda vzpomínám na všechno, co jsem prožila
aneb
VZPOMÍNKOMAT!
ROZHOVOR – RENÁTA ŠŤASTNÁ**

Renáta Šťastná byla aktivní členkou našeho LiSu, ale pak se z našeho kraje odstěhovala. Přesto jsem ji sledoval, jak si na literárním

poli vede. A musím říct, že psaní zůstala věrná. Vydala postupně knihy OUVA TAČI aneb SKAFOCEFALIE očima a srdcem vyděšené matky (v knize popisuje operaci hlavy syna Ondry, následnou rekonvalescenci a všechny peripetie kolem. Pak přišla povídková knížka Srdcem a očima, přinášející krátké povídky inspirované životem. Zatím posledním titulem je Vzpomínkomat, kterou vydalo nakladatelství BIZBOOKS ve spolupráci s Albatros Media v listopadu 2017. Kniha se stala hitem a dosud bylo vydáno třináct tisíc výtisků.

A právě o této knize bych si s Renátou chtěl povídat především. V tomto roce mapuji století od vzniku Československa. A tak se tentokrát podíváme na období takzvané normalizace. Renáta říká, že má ráda třináctku, proto jsem jí položil přesně tolik otázek.

1/ Renáto, snad příliš neprozradím, když napíšu, že ses narodila na počátku sedmdesátých dvacátého století. Zažila jsi tu dobu jako dítě nebo dnes by se řeklo teenager. Jak na toto období vzpomínáš?

Vůbec nevadí, že prozrazuješ. Klidně dodám, že jsem se narodila 20. dubna 1971. Možná právě znamení Berana, který už je jedním kopýtkem v Býku, mi dalo do života tvrdohlavost a neústupnost. Když si něco „do tý palice vezmu“, jak říkává můj tatínek, nedám pokoj, dokud toho nedosáhnů.

Moc ráda vzpomínám na svoje dětství, nebo jak se dnes říká, na dobu, kdy jsem byla „týnejdžr“. Lítili jsme venku, jezdili na pionýrské tábory, hodně četli a trávili čas společně. O mobilech jsme neměli ani tušení a televize nedávala zdaleka tolik možností jako dneska. Moje dětství a dospívání provázela stavba rodinného domu, kdy jsem rodičům pomáhala se vším, co bylo třeba. Hlíдалa jsem, o devět let mladší, sestru, byla jsem postavena do role „té starší a zodpovědnější“. Moc ráda na to vzpomínám (ostatně jako na všechno, co jsem prožila).

Měli jsme všechno, co jsme potřebovali, byli jsme šťastní a život nás naučil být skromnými. Samozřejmě nás k tomu vedli rodiče, kteří byli báječní a pracovití. Nikdy jsem neměla pocit, že bych strádala. Mamka byla a je úžasná hospodyně a jak se říká, vždycky uměla z mála udělat hodně. I díky ní, nebo hlavně díky ní, bylo moje dětství a dospívání jedním z nejkrásnějších období. I když se mnou to (obzvláště v pubertě) vůbec jednoduché nebylo. (směje se)

2/ Říká se, že dítě vidí svět jinak, idyličtěji, a tak i naše vzpomínky na

období poznávání světa jsou krásné. Jak to máš ty?

Asi jako každý druhý. Když rosteme, máme dojem, že je všechno pohádka. Čím jsme starší, docházejí nám souvislosti, učíme se životní pravidla a tu pohádku necháváme za sebou.

Často se musím pousmát nad tím, jak jsem byla bláhová a naivní, právě v období dospívání. Ale i tohle spousta lidí zná. Ale ať jsem prožila cokoli, vzpomínám na to ráda.

3/ Jak vlastně vznikl nápad na Vzpomínkomat?

V roce 2017 jsem se stala šéfredaktorkou webu Starý páky. Když jsme pročítala staré zprávy, které zůstaly nezodpovězené, narazila jsem i na tu od Albatros Media. Paní redaktorka se ptala, zda by Starý páky nechtěly navázat spolupráci a vydat knihu. Retro frčí, tak proč to nezkusit. Dostala jsem od majitele webu volnou ruku a tak to všechno vzniklo.

4/ Jak moc vody uteklo od prvních nápadů a realizace knihy? Kdo ti pomáhal?

Popravdě, moc vody neuteklo. V březnu byla schůzka s nakladatelem a koncem června jsem odevzdávala rukopis. Měla jsem zadání retro a vzpomínky. Když ale v Albatrosu zjistili, že mám sama na co vzpomínat, a to celkem podrobně, změnila zadání na „Vaše osobní vzpomínky ať jsou ústřední linií celé knihy.“ Nezdálo se mi to složité. Říkala jsem si, že svoje vzpomínky proložím příspěvky z webu a bude to. Nakonec jsem z webu načerpala asi třetinu a ty jsem ještě musela přepracovat. Ale určitě to byl vzácný materiál. Několika příspěvků se zapojila i badatelka a publicistka, JUDr. Jitka Lenková a pár příspěvků jsem měla od „pákařů“. 30. listopadu měl Vzpomínkomat slavnostní křest a jedním z kmotrů byl někdejší televizní hlasatel Alexander Hemala.

5/ Jaké máš na knihu ohlasy? Předpokládám, že se v ní najdou tvoji vrstevníci. Nakonec i já sám, ač o pár pátků starší, jsem v ní našel řadu vzpomínek na moje dětství.

Ohlasy jsem zatím zaznamenala kladné, nikdo mi nenadával, že jsem něco podala vyloženě špatně. Jen jedna paní z Lidic mi vytkla, že jsem uvedla špatný rok při vzpomínání na zavedení množin do výuky matematiky, ale pak se to vysvětlilo. A jako u spousty knih řádí nějaký ten šotek, nebo co je to za skřítko, nevyhnul se ani Vzpomínkomatu. Umístil špatný popis k fotografii ze soutěže Deset stupňů ke zlaté, za což se omlouvá aspoň touto cestou. V dotisku se pak všechno opravilo a všechno je v pořádku. Spousta mých vrstevníků se tady našla. Někteří doslova, neboť jsem

použila školní fotografie a s několika spolužáky už jsme se tomu zasmáli. Mám ráda, když se lidi usmívají i při vzpomínce na socialismus. Bylo to složité období, ale bylo to naše mládí a dětství. Každá doba má svpje a ať chceme nebo ne, do našich životů patří.

6/ Které vzpomínky v knížce v tobě vyvolaly nejvíc negativních emocí?

Nemám ráda negativní emoce, i když se jim člověk neubrání. I ve špatných věcech se snažím vidět něco dobrého, co mě posune dál. Nemůžu říct, že by ve mně vzpomínky vyvolaly vyloženě negativní emoce. I když strach mezi ně taky patří. Ano, strach jsem měla v listopadu 89, kdy jsme cinkali klíčem za svobodu. Bylo mi osmnáct a moc jsem toho o životě nevěděla. Když nás obušky hnaly po Karlově mostě, měla jsem strach jako nikdy předtím. Stejný strach se mi vybavil při psaní knihy.

7/ A naopak, které vzpomínky jsou pro tebe spojeny s nejvíce pozitivními emocemi?

Budeš věřit tomu, že pozitivních emocí je kniha plná? Já ráda vzpomínám na všechno, co jsem prožila, ale to se opakuju...

S Alexandrem Hemalou při křtu knihy *Vzpomínkomat*.

Fota archiv autorky.

8/ Od roku 1989 příští rok uběhne třicet let. Jak se díváš na období sedmdesátých a osmdesátých s takovým odstupem, řekněme generace?

A co třeba tato doba říká tvému synovi Ondrovi? Co o ní ví?

S každým odžitým rokem toho vím víc, víc věcí chápu a můžu je hodnotit. Znáám lidi, kteří v té době žili déle než já a mají k ní výhrady, nešetří kritikou, ba i urážkami systému. Já v té době žila životem dítěte a dospívající holky, která nepřemýšlela, proč to tak je, ale žila tak, jak ji to naučili. Nebyla jsem rebel jako někteří mí spolužáci. Byla jsem hodná a poslušná holčička, která až při procházení životem postupně poznávala, že nic není ideální a že všechno, co mi tehdy říkali, nebyla pravda.

A Ondra? Je mu šestnáct a dobu, o které se bavíme, vnímá jako hlubokou historii a nebaví ho to. Ale abych mu nekřivdila – pokaždé, když zazněla zmínka o listopadových událostech, pozorně a se zájmem naslouchal, protože jsem mu to líčila máma očima a sdělovala mu moje osobní prožitky. Cítil ten náboj a emoce. Mám pocit, že dneska se mladí (myslím Ondrovu generaci) dozadu moc neohlížejí. Virtuální svět, řekla bych, poněkud vytlačuje ten reálný a i to, co bylo včera, je hrozně dávno. Možná jim křivdím, ale tak to vnímám kolem sebe.

9/ Vzpomínáš také na tvoje „jičínské“ životní období? Co ti dalo a vzalo? Pomohlo ti aspoň trochu nasměrovat v literárních počátcích? A vracíš se občas do Jičína a okolí?

Samozřejmě, že vzpomínám, na Jičín můj milovaný. Strávila jsem tu čtyři roky života a ty se mi neodmyslitelně vryly do srdce už napořád. Vracím se sem moc ráda. Snažím se každé léto sem zajet, projít místa, která mám ráda a pozdravit lidi, které jsem měla blízko. Ne vždycky se mi to povede, ale myšlenkami jsem tam pořád.

Moje „jičínské“ období je nezapomenutelné. Tam to moje „čmárání“, jak říkala moje maminka, dostalo vyšší úroveň a nový smysl. Setkala jsem se tam se stejně „postiženými“ lidmi, poprvé okusila, jaké to je, když někoho moje myšlenky na papíře zajímají. Poznala jsem báječné lidi, například jistého zubaře z Nové Paky. Počkej, vzpomenu si na jeho jméno...(směje se). Pro mě psaní mělo vždycky smysl. A LIS mě utvrdil v tom, že pokud to tak cítím, je to správně.

10/ Jaká jsi čtenářka? Které knihy tě zajímají, ke kterým se ráda vracíš? A koho bys nám doporučila třeba ze současných autorů?

Mám ráda logické příběhy, které mají spád. Miluju lékařské prostředí, ráda si přečtu detektivku, kriminální příběhy, fejetony, povídky. Dřív jsem hodně četla Joy Fieldingovou, nechyběla mi jediná její kniha. Oblíbila jsem si Daphne du Maurier, hltala jsem ji, stejně jako J. M. Simmela. Samozřejmě Remarquea, Egyptřana Sinuheta asi třikrát, ale mojí úplně nejvíc srdcovou

knihou je Žízeň po životě o životě Vincenta van Gogha. Nerada bych na některého z autorů zapomněla, ležela jsem v knihách od dětství. Poslední dobou na čtení moc času nemám. Pokud ale nějaký zbyde, moc ráda sáhnu po knize některého z kamarádů spisovatelů. Za všechny bych uvedla útlou knížku Jiřího Holuba Prostě na mě zapomněli, která je sice hubená, ale hloubka příběhu a charakteru se nedá jednoduše popsat. Pak si ráda přečtu tvorbu mladé nadějně autorky Moniky Petřové, která píše s lehkostí, vtipem a logicky. A taky mám ráda knihy z dílny Nakladatelství JAS. Cokoli jsem od něj vzala do ruky, byl to skvost.

11/ Víím, že Vzpomínkomat není jedinou knihou, kde se vracíš do minulosti. Co chystáš nového? A kdy kniha vyjde?

Ano, před pár dny jsem odevzdala rukopis knihy Retro/ RepublikaJak název napovídá, bude opět zaměřená vzpomínkově. Bude víc obrazová než textová. Nechci psát encyklopedie, těch máme dost a dneska si všechno můžeme „vygooglit“ na internetu. Ale nashromáždily se mi fotografie z různých oblastí života a já je chci ukázat. Čili je možné, že bude třeba některý čtenář zklamán, že tady nenajde povídání rok po roku od 1918 až do 2018, věřím ale, že bude shovívavý. Však tady najde spoustu zajímavostí pro potěchu duše, zavzpomíná si a podívá, jak to bylo, když tady spousta z nás ještě vůbec nebyla. Kniha vyjde na přelomu září a října a ráda bych ji představila u příležitosti Velkého knižního čtvrtku.

12/ Zároveň se vrátím ke stému výročí vzniku Československa. Které osoby si z této doby nejvíc vážíš?

Je jistě mnoho lidí, kterých si vážím. Ať to byl T. G. Masaryk, Tomáš Baťa nebo Jarek Nohavica. Moc jsem si vážila babičky. Ale největší respekt má můj tatínek, který přesto, že mi do života vstoupil, až když mi bylo osm, vzal můj život pevně do opratí a dal mu směr. Vždycky byl pracovitý, přísný, ale spravedlivý. Nikdy ani jedné z nás nenadržoval, uměl odpustit i obejmout. Dal mi do života to nejlepší, co mohl – naučil mě, že člověk má být čestný a rovný, nemá lhát a že když něco slíbím, mám to splnit. Naopak nemám slibovat nic, o čem nejsem přesvědčená, že splnit dokážu. Sám se toho drží už pětasedmdesát let a to samé učím svého syna.

13/ Začali jsme vzpomínkami, tak na závěr ještě jedna vzpomínková otázka: Existuje nějaká věc z období takzvané totality, kterou stále používáš a nedovedeš si bez ní svůj život představit?

To se ví, že existuje. Představ si, Váslavě, že je to taková úplně obyčejná věc – lis na česnek. Takový ten starý, hliníkový, který si pamatuju už jako

dítě. Ten mi prostě v šuplíku chybět nesmí. Když jsem se stěhovala od rodičů (ze společné kuchyně) koukala jsem po něm smutně, že nejede se mnou. Zakoupila jsem si podobný v IKEA. Krásně se leskl, ale brzy jsem zjistila, že mi nevyhovuje. Nikdy jsem si na něj nezvykla. Před třemi lety jsem vyklízela byt po tetě, která zemřela a představ si, že v zásuvce jsem našla nachlup stejný. Neumíš si představit, jakou jsem měla radost. Takže ho mám a už ho nedám. Nejenže je to praktický pomocník, ale taky je se mnou otisk tetiných rukou a už navždycky se mnou zůstane. Tak to aspoň cítím já.

Přeji hodně úspěchů nejen na literárním poli a brzké vydání nové knížky Retro/Republika.

..

Václav

Zlata ZÁKOUTSKÁ KUKÁTKO DO MINULA

Krkonošské chaloupky mého dětství byste už ani lupou nenašli, jako se nedá v potůčku najít právě proběhlá vlnka nebo uplynulá minuta, hodina, rok... Vrátit se nedá, najít také ne. Zůstává jen prožitý okamžik, který se zasul někam hluboko do našeho povědomí, překrytý závějí dalších zážitků, negativ, který snad někdy náhodou nebo vědomě vyvoláme.

Staré chalupy krkonošského typu, pravda, vidíme v podhorských vískách, osadách i roztroušené po údolích a vysoko ve stráních. Jsou opravené, udržované, milé na pohled. Většina z nich jsou rekreační muzea, rodinné skanzeny s ukázkami minulého žití. Ale zaplať Pánbůh za ně!

Staré předměty denní potřeby jsou s láskou, v horším případě jen pro módnost, sbírány a v chalupách shromažďovány. Tyto věci jsou pečlivě srovnány, pověšeny a vystaveny. Dokonce s pietou a trochou nostalgie, má-li k nim majitel osobní, vzpomínkový vztah. Zůstávaly uchovány jako památníčky všedních dnů, jejich denní funkce prostých sluhů patří už minulosti, ba historii.

Život vyprchal, odešel s horaly.

Hřbitůvky horských osad mají své staré hroby. Na některých je ještě věkem zčernalý, železný kříž se zbytky nápisu a jménem. Švabach a čeština. Bez vášní, důstojně spočívají mrtví vedle sebe tak, jak kdysi žili.

Jiné hroby jsou už jen dojemné, travnaté vyvýšeninky, zarostlé lučním

kvítím. V zimě se staré a zapomenuté rovy svorně srovnají s těmi čerstvými pod ohromnou, bílou duchnou.

V ledových květech zapomnění vydýchám horkým dechem kolečko
– kukátko do dětství, kukátko do minula.

Zavřu oči, nebo ne, do široka je otevřu a všechny smysly ať jsou v pohotovosti! A také představivost a fantazie! Smysly – pozor!

Vidím –

zase světničky s trámy v nízkých střepech, se stavy, navijáky a kolovraty.

Slyším –

jejich typický hrkot a čistý dialekt starých horalů.

Cítím –

vůni dřeva z teplé trouby, vůni plískánek s lojem a pečených jablek.

Hmatám –

svými prsty suky v hrubé, vydrhnuté podlaze, hladím je a z obou dlaní
vnímám teplo puntíkováného kafačku.

A co poslední z lidských smyslů?

ŘEČ –

i ta se mi vrátila. Je tu. Zas ovládám horáckou mluvu. Slova jsou krátká, jako by člověk byl pohodlný mluvit a vyslovovat. Některé výrazy jsou široké a zpěvné, na konci sloves občas mlaskne „Ť“. Sem tam i poněmčené slovo patřilo do slovníku lidí z hor.

V mém kukátku se objevuje první vzpomínka a vtahuje mne
do děje.

Jsem najednou zase malé „důče“, v červené sukénce... Vzpomínka je tu, negativ vyvolán a zřetelné obrázky se vybavují, rozjasňují a promítají, teď už bez závislosti na mé vůli. Po celý život může člověk čerpat zpod této živné půdy, kterou mu připravili dospělí. Milující.

S vděčností se snažím využít vkladu rodičů i všech, kdož se mnou nebo v mém okolí žili a působili na mne už tím, že byli. Je to velký dar. Patinou stárí stoupá na ceně. Vzpomínka se dá sdělit, ale je nepřenosná. Škoda.

Zapomeňme teď na čas a dovolme vzpomínce vyhledit vrásky.

Dovolme úsměvu, aby zkrásnil tvář, a očím proniknout do dávné studánky,

kde pramení jen voda živá...

(úryvek z knihy „Babička Zlata vypravuje)

PŘEMEJŠLENKY JOSEFA JINDRY

Je kniha v popelnici
bezdomovec?

Epigramy nevyřeší,
co je problém národa.
Kdo chce kam,
jdi pryč svým směrem,
zbude česká pohoda.

Není přece blbec
každý politik,
ale každý blbec
z politiky zpych!

Po prohrané válce přijde
okupace,
po prohrané lásce zbude volné
srdce.

Jestli lze korupci srazit
v té prodejné zemi?
Husité by byli třeba,
s cepy a se sudlicemi!

Kolik svatých andělů
sedí na špičce bajonetu?
Kolik střel prolétne
svěcenou hlavní kulometu?
Kolik je padlých hrdinů
za jednu válečnou ruletu?
Kolik si kdosi nadělá zisku
za jeden tank a za raketu?
Kolik je velikých bohů
na jednu malou planetu?
Kolik je lidí, co to ví
a zalžou o tom světu!

ČAJ pro chvíle pohody

č.145, říjen 2018, ročník XVII

Vydáno 5. října 2018 v Nové Pace

Redakce: Václav Franc, K Hájků 1724, 509 01 Nová Paka

Franczub@seznam.cz

Grafická úprava titulní strany Jozef dŘevník Borovský
Interní tiskovina regionálních autorů Jičínska.

TEXTY NEPROŠLY JAZYKOVOU ÚPRAVOU!